

OBSAH

Pavoukovci České republiky	2
<i>Misumena bicolor</i> pod Radhoštěm – mysteriózní běžník poprvé zastižen v Česku	3
Běžník Kempelenův (<i>Xysticus kempeleni</i>) po 17 letech v Čechách	4
Zápřednice karmínová <i>Cheiracanthium montanum</i> je stále součástí arachnofauny Čech	9
Nové přírůstky do checklistu Krušných hor, Podkrušnohoří a Doupovských hor	10
Ošidná determinace	12
<i>Pholcus alticeps</i> – poznámka k výskytu mimo vnitřní prostory	13
Zajímavé nálezy sekáčů aneb jak občanská věda pomáhá našim opilionologům	16
Druhý nález sekáče <i>Leiobunum</i> sp. A.	18
Pavoučí vlákno	19
Rozhovor s Frantou Štáhlavským	20
Ohlédnutí za 35. Evropským arachnologickým kongresem v Rennes	24
(Nejen) arachnologické exkurze pro veřejnost v roce 2024	25
121. arachnologický seminář v Pardubicích	27
Česká bibliografie	28
Nové knihy	31
Pokyny pro autory	32

PAVOUKOVCI ČR

Pavoukovci České republiky

Arachnids of the Czech Republic. Spiders *Evarcha michailovi* Logunov, 1992, *Misumena bicolor* Simon, 1875 and *Theridion uhligi* Martin, 1974 and harvestman *Dicranopalpus ramosus* (Simon, 1909) are new records for the Czech Republic. Up to 23.12.2024, we included spider and harvestmen species in the arachnofauna of the Czech Republic.

Novými druhy pavouků a sekáčů pro Českou republikou jsou:

běžník dvoubarvý *Misumena bicolor* Simon, 1875, Trojanovice, areál lanového centra (49.5058331N, 18.2492136E), 17.V.2024, 1♂, observ. B. B. Bureš (podrobnosti viz článek v tomto čísle)

snovačka Uhligova *Theridion uhligi* Martin, 1974, Pouzdřany, NPR Pouzdřanská step-Kolby (48.9474800N, 16.6446000E), 24.VI.2024, 1♂, leg., det. & coll. O. Vaněk

skákavka *Evarcha michailovi* Logunov, 1992, Pouzdřany, NPR Pouzdřanská step-Kolby (48.9474800N, 16.6446000E), 24.VI.2024, 2♂, 1♀ leg., det. & coll. O. Vaněk

sekáč větvičkový *Dicranopalpus ramosus* (Simon, 1909), Praha, Valdštejnská jízdárna (50.0913008N, 14.4094578E); 1♂, leg. K. Bezděčková, det. & coll. P. Bezděčka et K. Bezděčková; Vyškov, Tovární ulice (49.2967233N, 17.0126317E), 1♂, observ. M. Vašina, det. P. Bezděčka (podrobnosti viz článek v tomto čísle)

K 22.12.2024 čítá seznam ČR 909* druhů pavouků, 40 druhů sekáčů a 39 druhů štírků.

*dalších 9 druhů bylo nalezeno zatím pouze v jednom jedinci v synantropních podmínkách a nebylo u nich prokázáno rozmnožování/ výskyt populace, tyto druhy zatím nebyli do seznamu českých pavouků započítány

Taxonomické změny: *Sagana rutilans* Thorell, 1875 → *Drapeta rutilans* (Thorell, 1875)

Misumena bicolor pod Radhoštěm – mysteriózní běžník poprvé zastížen v Česku

Misumena bicolor uder Radhošť Mountain – the first record of the mysterious species in Czechia. The crab spider *Misumena bicolor* Simon, 1875 was photographed for the first time in Czechia in July 2024. By this species, only the male is described. It is probably expanding from the Western Mediterranean to Europe and further records can be expected.

V prostoru lanového centra v Trojanovicích při úpatí Beskyd vyfotografoval Bohumil Bob Bureš 17.7.2024 na starém dřevěném stole dospělého samce běžníka (obr. 1), který byl pak na facebookovém fóru jednoznačně určen jako *Misumena bicolor* Simon, 1875. České jméno dosud tento záhadný druh nenese, tak mu říkáme po vzoru jména vědeckého běžník dvoubarevný. U běžníka dvoubarevného je zatím popsán pouze samec. Holotypový exemplář pochází z Korsiky z 19. století a další záznamy se v arachnologické literatuře začaly objevovat až po více než 150 letech. Poslední dobou bývá běžník dvoubarevný často zastížen například v Německu, Francii nebo Rakousku, velmi často se jedná o horské a podhorské lokality. Není zcela jasné, zda se druh šíří ze západního Středomoří do Evropy, nebo byl dosud přehlížen. Vzhledem ke způsobu života běžníků a přibývajícimu počtu záznamů se zdá pravděpodobnější druhá možnost. Samec běžníka dvoubarevného se od ostatních druhů rodu *Misumena* liší běžovým zadečkem bez kresby. Hlavohruď je u živého samce černá se světlejší plochou kolem fovey a očí, v ethanolu změní barvu do rudohněda. Palpus se od hojnějšího běžníka kopretinového – *Misumena vatia* (Clerck, 1757) – liší stočeným embolem a tvarem tibiální apofýzy. Je pravděpodobné, že samice běžníka dvoubarevného budou vypadat až totožně jako samice běžníka kopretinového, a to makroskopicky i dle examinace pohlavního orgánu. Že je běžník dvoubarevný samostatným druhem, potvrdila molekulární analýza. Nezdá se také, že by obýval rozdílné habitáty než běžník kopretinový (BACH et al. 2024). Nechejme se překvapit, v jakém tempu budou přibývat nálezy běžníka dvoubarevného na našem území a zda se v brzké době dočkáme objevení a popisu samice tohoto tajuplného pavouka.

Kryštof Rückl & Radek Šich

BACH A., LAUTERBACH S., ASTRIN J. J., THORNS H.-J. & BAUER T. 2024: A master in disguise? The rediscovery of *Misumena bicolor* Simon, 1875 (Araneae: Thomisidae). *Zootaxa* 5529 (1): 175–185.

Obr.1: Samec běžníka dvoubarevného (*Misumena bicolor*) z Trojanovic (foto Bohumil Bob Bureš)

Běžník Kempelenův (*Xysticus kempeleni*) po 17 letech v Čechách

The crab spider *Xysticus kempeleni* found in Bohemia after 30 years. The rare and critically endangered spider *Xysticus kempeleni* Thorell, 1872 was found after 17 years in Bohemia, on the Vrchbělá plain near the town of Bělá pod Bezdězem. Specimens were collected using the pitfall trap method and sieving on a grassy area.

Výskyt tohoto velmi vzácného a kriticky ohroženého druhu běžníka jsme v posledních dvou letech zjistili na pláni, která se nachází mezi Bělou p. B. a Bezdězem na dvou stanovištích: **1)** Vrchbělá, 5454, 50.5393N, 14.7662E, 300 m n. m., bezlesí s trávobylinnými společenstvy, se soliterními borovicemi a borovými remízky (obr. 1): 20.4.–5.5.2023, 2 ♂ v zemních pastech, lgt. A. Kůrka; 5.–19.5.2023, 1 ♀ v zemní pasti, lgt. A. Kůrka; 6.7.2023, 1 ♀ v prosevu, lgt. J. Dolanský; **2)** umělá vyvýšenina (ruđerál, obr. 2): 5454, 50.5303N, 14.7640E, cca 330 m n. m., 3.–23.4.2024, 1 ♂ v zemní pasti, lgt. A. Kůrka. Jsou to opětovné nálezy v Čechách po téměř 30 letech (snímky nálezů viz obr. 3–8). Historie nálezů běžníka *Xysticus kempeleni* u nás začíná rokem 1958, kdy 20. května tento druh objevil na Pavlovských vrších prof. F. Miller (KŮRKA 1997a). Z roku 1964 je v databázi uváděn nález prof. J. Martínka z lesa u Přesecky (Třeboň), deponovaný nyní v Národním muzeu („Přesecký les 12. 11. 64, pod smrky a duby 1♀ det. J. Buchar“). Je zajímavé, že tento druh není uveden v práci o sbírce J. Martínka z Třeboňska (BUCHAR 1981). O 30 let později byl zjištěn běžník Kempelenův u Mimoně (Plouznický rybník, Hvězda, písčina, V.–VI. 1994, 2 ♂ v zemní pasti, lgt. Z. Vitáček & Z. Vošlajer). Uvedené místo výskytu je na území bývalého vojenského prostoru Ralsko (KŮRKA 1997b), na jehož jižním okraji se nachází i nová lokalita výskytu tohoto druhu, pláň Vrchbělá. Čtvrtá, poněkud novější lokalita výskytu uvedeného druhu, je strážka západně od obce Nebužely (IV.–IX. 2006, 1♂ v zemní pasti, lgt. L. Beran, det. A. Kůrka). Další pak je PP Přehon u Chvalnova na Kroměřížsku, kterou uvádí Z. MAJKUS (2008). Zdejší nález jedné samice 31. října 2008 fenologicky koresponduje s nálezem v roce 1964 na Třeboňsku (12. listopadu). Na zbývajících lokalitách, včetně té nejnovější, je výskyt dospělců dokladován již v jarním a letním období. Také na Vrchbělé se projevil tzv. paradox vojenských újezdů, tedy krajina proměněná mechanickým působením, ale nedotčená chemizací a dalšími negativními antropogenními vlivy. Botanici tu objevili ráj v podobě vzácných a chráněných druhů, např. hořce křížatého, vstavače kukačky, vstavače vojenského, dvou druhů vratiček, zimozelenu okoličnatého či tořiče včelonosného. Bohatost hmyzí fauny dokazuje výskyt 501 druhů brouků (M. Zúber in litt.), vzácných motýlů, např. modráska černosvrnného nebo lišaje pryšcového. Vrchbělá je zajímavá i arachnologicky, z významnějších druhů se tu vyskytují např. *Bassaniodes robustus*, *Evarcha laetabunda*, *Incestophantes crucifer*, *Simitidion simile*, *Spiracme striatipes* nebo *Synageles hilarulus*. Pozoruhodná je zde abundance západnice jedovaté (*Cheiracanthium punctarium*), které vyhovují rozsáhlé porosty třtiny křovištní. V roce 2022 bylo zjištěno až 10 hnízd na 1 m².

Antonín Kůrka & Jan Dolanský

BUCHAR J. 1981: Pavouci Třeboňska ze sbírky gymnaziálního profesora J. Martínka. *Sbor. Jihočes. Muz. v Čes. Budějovicích, Přír. Vědy* 21: 1–12.

KŮRKA A. 1997a: A survey of spider species (Araneida) in Prof. F. Miller's collection (Department of Zoology, Museum of Natural History – National Museum), part III: Thomisidae and Philodromidae. *Čas. Nár. Muz., Řada přírodověd.* 166: 47–54.

KŮRKA A. 1997b: Arachnofauna vojenského výcvikového prostoru Ralsko (Pavouci – Araneida). *Bezděz* 5: 237–268. MAJKUS Z. 2008: *Závěrečná zpráva inventarizačního arachnologického výzkumu PP Přehon.*

Obr. 1: Vrchbělá, centrum, stanoviště výskytu běžníka Kempelenova (*Xysticus kempeleni*) (foto A. Kůrka) / Vrchbělá, central part, habitat of *X. kempeleni* (photo A. Kůrka)

Obr. 2: Vrchbělá, umělá vyvýšenina, stanoviště výskytu běžníka Kempelenova (*Xysticus kempeleni*) (foto A. Kůrka) / Vrchbělá, artificial hill, habitat of *X. kempeleni* (photo A. Kůrka)

Obr 3: *Xysticus kempeleni*, ♀, pohled shora / dorsal view (foto J. Dolanský)

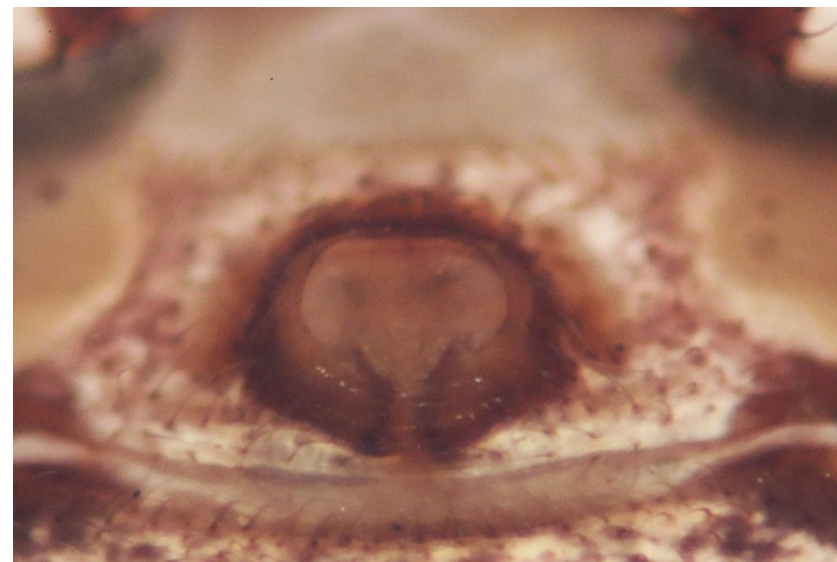
Obr 4: *Xysticus kempeleni*, ♀, pohled zespodu / ventral view (foto J. Dolanský)

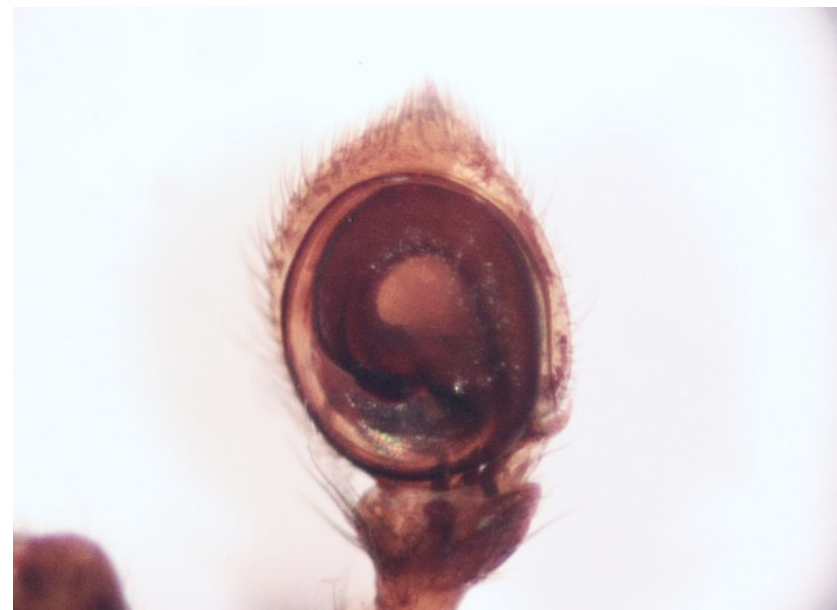
Obr 5: *Xysticus kempeleni*, ♂, pohled shora / dorsal view (foto J. Dolanský)

Obr 6: *Xysticus kempeleni*, ♂, pohled zespodu / ventral view (foto J. Dolanský)

Obr 7: *Xysticus kempeleni*, epigyne (foto J. Dolanský)

Obr 8: *Xysticus kempeleni*, pedipalp, ventrální pohled / ventral view (foto J. Dolanský)

Zápřednice karmínová *Cheiracanthium montanum* je stále součástí arachnofauny Čech

Zápřednice karmínová je známa z několika míst na Moravě, ale jen z jediné lokality v Čechách (nálezcová databáze ČAS). Tou je vrch Lovoš nedaleko Lovosic, kde jeden samec zmíněného druhu byl odchycen do zemní pasti (J. Buchar leg. et det., J. Dolanský rev.). Jelikož nález pochází z roku 1968, bylo již možno zápřednici karmínovou v rámci Čech považovat za pohřešovaný druh. Zaznamenat výskyt zápřednice karmínové na lokalitě není příliš snadné, jelikož získání dospělého exempláře běžnými metodami sběru je spíše náhoda. Dospělí samci se vyskytují brzy na jaře, samice nemívají početné zámočky na vrcholcích travin, jako tomu bývá u příbuzných druhů *Ch. erraticum* a *Ch. pennyi*. V rámci mých sběrů většina exemplářů zápřednice karmínové pochází z nočních smyků z pozdního léta a podzimu, kdy nedospělé jedince bylo nutno následně dochovat do dospělosti. Dne 21.9.2023 jsem měl jedinečnou příležitost navštívit v nočních hodinách strmé travnaté svahy pod vrcholem Lovoše, kdy se mi po usilovné snaze podařilo metodou smyku odchytit dva subadultní exempláře zápřednic – samce a samici. Samec bohužel nedokončil zdárně poslední ekdysi a nedostatečně vyvinutá makadla neumožnila bezpečnou determinaci. Naštěstí alespoň samice v pořádku vývoj dokončila (22.12.2023) a máme tedy doklad, že se zápřednice karmínová na Lovoši (a tedy na území Čech) nadále vyskytuje. I když nedospělé exempláře s karmínovou páskou na zadečku (u nás druhy *Ch. erraticum*, *Ch. montanum* a *Ch. pennyi*) nelze s jistotou odlišit, určité vodítko nám dává jen počet zoubků na zadním okraji žlábků chelicer. U nejběžnější zápřednice *Ch. erraticum* bývají v materiálu z našeho území tyto zoubky na jedné chelicere obvykle čtyři (vzácněji tři nebo pět), u druhů *Ch. montanum* a *Ch. pennyi* jsou to vždy dva zoubky (neplatí to ale u jedinců ze zahraničí, kde například již v sousedním Rakousku mohou mít exempláře *Ch. montanum* čtyři zoubky). Na počet zoubků tedy nelze spoléhat jako na rozhodující znak při determinaci, ale nález juvenilních exemplářů zápřednic s karmínovou páskou na zadečku a dvěma zoubky na chelicerách z území Čech tak jistě stojí za další podrobnějším průzkumem na dané lokalitě! Zápřednice karmínové se v ČR vyskytují na skalních stepích, extenzivních pastvinách a jiných teplomilných travinných společenstvech (DOLANSKÝ 2011).

Jako metodiku sběru na vytipovaných lokalitách doporučuji noční smyky za podzimních a prvních jarních teplejších nocí, které je možné doplnit ještě zimním sběrem prázdných ulit plžů, které zápřednice pravidelně využívají k zimování (NIEDOBOVÁ *et al.* 2013). Jistě by bylo vhodné ověřit, zda se zápřednice karmínová v nevyskytuje i na dalších místech v Čechách – především na příhodných lokalitách Českého středohoří. Pokud zde někdo z vás bude mít příležitost získat zápřednice, rád pomohu s jejich determinací nebo s dochováním exemplářů do dospělosti.

Jan Dolanský

NIEDOBOVÁ J., HULA V. & KOŠULIČ O. 2013: Prázdné ulity plžů a tajemství, která skrývají. *Živa* 60 (1): 26–28.

DOLANSKÝ J. 2011: Rozšíření a stanovištní nároky zápřednic rodu *Cheiracanthium* (Araneae, Miturgidae) v Česku.

Vč. sb. přír. – Práce a studie 18: 125–140.

Zápřednice karmínová z Lovoše (foto J. Dolanský)

Nové přírůstky do checklistu Krušných hor, Podkrušnohoří a Doupovských hor

New additions to the checklist of the Ore Mountains, Podkrušnohoří and Doupovské hory Mts. Quite surprising discoveries of new species for the mentioned localities are listed below.

Už to vypadalo, že snad seznam bude aktualizovaný, ale to by nesměl přinést několik epruvetek P. Krásenský z Oblastního muzea a galerie v Mostě. A stojí to za to. Jedná se o několik druhů, jejichž výskyt v uvedených lokalitách je nečekaný. Vždyť jsou poměrně dobře prozkoumané.

Do poslední aktualizace k 23.10.2024 byly přidány tyto druhy:

Pro Krušné hory

Attulus caricis (Westring, 1861) – ohrožený druh, na severozápadě ČR velmi vzácný

Notioscopus sarcinatus (O. Pickard-Cambridge, 1873) – téměř ohrožený druh, i když je už zařazen, je zde uveden, protože pro Krušné hory tento velmi vzácný druh byl zjištěn až po 24 letech (poprvé získal jednu samičku J. Dolanský, a druhou právě P. Krásenský)

Doposud je pro Krušné hory zapsáno 482 druhů pavouků.

Pro Podkrušnohoří

Agyreta fuscipalpus (C. L. Koch, 1836) – silně ohrožený, vzácný druh

Iberina microphthalma (Snazell & Duffey, 1980) – téměř ohrožený druh, velmi vzácný, získávaný z trubkové pasti

Palliduphantes ericaeus (Blackwall, 1853) – silně ohrožený, velmi vzácný druh, doposud znám jen z Krušných hor a Brd

Styloctetor romanus (O. Pickard-Cambridge, 1873) – silně ohrožený, velmi vzácný druh, naposledy zjištěn v r. 2013 (Vlkov, v databázi je potřeba upravit souřadnice), nyní ve Velebudicích (obr.)

Syedra myrmicarum (Kulczyński, 1882) – silně ohrožený, velmi vzácný druh

Tapinocyboides pygmaeus (Menge, 1869) – ohrožený druh

Doposud je pro Podkrušnohoří zapsáno 491 druhů pavouků.

Pro Doupovské hory

Philodromus fuscomarginatus (De Geer, 1778) – ohrožený druh

Philodromus margaritatus (Clerck, 1757) – ohrožený druh

Synema globosum (Fabricius, 1775) – téměř ohrožený, vzácný druh

Thyreosthenius biovatus (O. Pickard-Cambridge, 1875) – ohrožený, velmi vzácný druh, v hnízdě *Formica* sp.

Doposud je pro Doupovské hory zapsáno 290 druhů pavouků.

Biotop druhu *Styloctetor romanus* na lokalitě Velebudice u Mostu (foto A. Roušar)

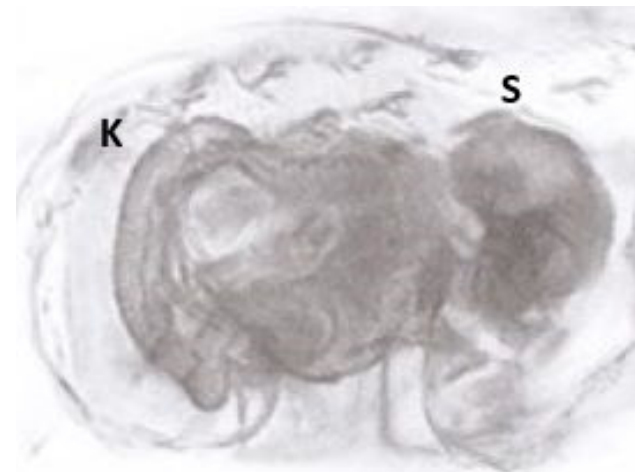
Ošidná determinace

Tricky determination. Sometimes the identification of a species has to be repeated in order to get a relevant conclusion. How to identify *Palliduphantes ericaeus*?

Dostal jsem od P. Krásenského epruvetku s několika pavouky, které získal ze zemní pasti v rekultivovaném povrchovém dolu Velebudice u Mostu. Mezi několika běžnými pavouky byla také jedna samička *Palliduphantes pallidus*. Pravděpodobně. Pro jistotu preparace epigyny. A je to jinak. Struktura dorsální strany vulvy odpovídá jiným druhům, jako jsou *Palliduphantes insignis*, *Palliduphantes pillichii* aj. Daleko jistější pro zařazení do druhu je porovnání epigyny z boku (laterální pohled). Tak přišlo porovnávání. Je to *Palliduphantes pillichii*. Uzavřeno. Nějak se ale vtírá tušení, že něco je špatně. Tak od začátku. Tvar subgenitálního scleritu je přece odlišný. A jak to je se scapusem. Není to úplně ono. Tak kam to zařadit. Po několika dnech přišlo prozření, vždyť jsem opomenul druh *Palliduphantes ericaeus* (Blackwall, 1853). A navíc jednu samičku mám z Krušných hor. I když je zkoumaná epigyna menší a svinutější, tak má typické znaky pro tento druh, především při pohledu z boku (**obr.**). Nakonec nemohu Pavlovi plachetnatku vrátit, protože jsem epigynu ztratil. Při fotografování jsem potom použil objektiv s větším zvětšením a opomenul velmi malou ohniskovou vzdálenost (bez krycího sklíčka). A při oddalování objektivu objekt zmizel. Po počátečním zděšení jsem ale řekl, no epigynu mám „nakoukanou“, foto je a Pavlovi dám zpět do Oblastního muzea a galerie v Mostě jeho samičku a k tomu přidám tu z Krušných hor. Snad mi to promine.

Takže pro Podkrušnohorský prolom je zapsán do checklistu *Palliduphantes ericaeus* jako další druh.

Antonín Roušar

Epigyna *Palliduphantes ericaeus*, laterální pohled. S – spermatéka, K – kopulační kanálek, zvětšeno 100× (foto A. Roušar)

***Pholcus alticeps* – poznámka k výskytu mimo vnitřní prostory**

***Pholcus alticeps* – note on an occurrence outside indoor spaces.** Observation of this species in several places outside the indoor spaces is documented and the possibility of colonization in free nature is discussed.

V *Pavoukovi* 55 jsem se zmínil o nálezů dvou jedinců ve volné přírodě a také o tom, že jsem tohoto pavouka nespapal mimo vnitřní prostory rodinného domu (ROUŠAR 2023). Je to druh, který se k nám dostal z Asie, kde obývá obydlené i neobydlené vnitřní prostory různého typu. Ale 21. září a 3. října 2024 jsem prohlížel, vždy za tmy, vnější prostory dřevěné kůlny se stříškou, rodinného domu se stříškou, otevřený altán a otevřený přístřešek na popelnici (obr. 1–4). Hodně překvapivé zjištění bylo, že všude se vyskytoval *Pholcus alticeps* Spassky, 1932. V zářijový den bylo 19 °C, v noci devět stupňů, 3. a 4. října 10 °C a v noci sedm stupňů. Celkem bylo odchyceno osm samic, jeden sameček a šest mláďat. U dvou samic se nacházel zámotek s potravou: v jednom byla stínka, mravenec a sekáč, v druhém pavouk a mravenec. Nejvíce překvapivý byl výskyt samečka ve vnitřním rohu studeného zděného přístřešku.

Jak si to vysvětlit: Celoročně se nachází početná (4.10.2024 jsem napočítal 30 jedinců včetně mláďat) populace v kůlně. A to i když proběhlo v červenci vymetání pavučin. Takže opouští vnitřní prostory a usazují se relativně daleko. Nebo se dostali k uvedeným artefaktům odjinud, možná. Ještě jsem se nesešel s informací, že u nás byl zjištěn mimo vnitřní prostory (v Polsku byl pozorován na fasádách domů*). Ale jak uvádí SENGLLET (1974), tento druh se vyskytuje v Iránu v zalesněných oblastech, kde žil pod skalami a v dutinách stromů; blízko hladiny moře, ale také v nadmořské výšce 1800 m. KUZMIN (2010) podle sběrů v Rusku uvádí, že tento eusynantropní druh se vyskytuje hlavně v obytných prostorách, na stinných místech domů a hospodářských budov, obecně se drží na vlhkých místech. ZARIKIAN (2022) pro Arménii uvádí jako stanoviště vlhká místa, sklepy a stodoly (nedá se rozpoznat, zda jsou myšlena vlhká místa sklepů a stodol).

Pokud uvádí KUZMIN (2010), že se jedná o eusynantropní druh, tak potom se nevyskytuje volně v přírodě, na rozdíl od SENGLETA (1974). Rovněž výskyt ve vlhkých habitatech nebyl u nás pozorován, znám pouze suchá až velmi suchá prostředí. Protože se vyskytuje podle SENGLETA (1974) ve volné přírodě, lze usuzovat na osidlování do volné přírody i u nás. Očividně mu nevadí roční období a jeho rozmnožovací schopnost je udivující. Dokud nebude potvrzen širší výskyt v naší přírodě, bude pořád u nás považován za eusynantropní druh. Jak dopadne „domácí“ sledování přes zimní období?

Antonín Roušar

KUZMIN E. A. 2010: New records of Pholcidae species in Ulyanovsk region (Aranei). *Proc. Rus. Entomol. Soc. St. Petersburg* **80**: 11–15.

ROUŠAR A. 2023: *Pholcus alticeps* ve volné přírodě. *Pavouk* **55**: 12–13.

SENGLET A. 1974: *Pholcus* nouveaux d'Iran (Araneae: Pholcidae). *Rev. Suisse Zool.* **81**: 803–812.

ZARIKIAN N. A. 2022: New records of Araneae from Armenia. *Ind. J. Entomol.* **84**: 757–760.

* <https://insektarium.net/araneae-2/pholcidae-nasosznikowate/pholcus-alticeps-nasosznik/>

Obr. 1: Kůlna se stříškou, šipka ukazuje na místo nálezu (foto A. Roušar)

Obr. 2: Otevřený altán, šipka ukazuje na místo nálezu (foto A. Roušar)

Obr. 3: Rodinný dům se stříškou, šipka ukazuje na místo nálezu (foto A. Roušar)

Obr. 4: Otevřený přístřešek na popelnici, šipka ukazuje na místo nálezu (foto A. Roušar)

Zajímavé nálezy sekáčů aneb jak občanská věda pomáhá našim opilionologům

Interesting finds of harvestmen or how citizen science helps our opilionologists. The article presents interesting findings of two harvestmen in the Czech Republic and confirms the importance of citizen science for the faunal survey of our territory.

Občanská věda je poměrně nový pojem, který se ovšem velice rychležívá do naší společnosti, a to zejména díky projektům, které ve velké míře využívají online komunikační nástroje. Jistě znáte více takových projektů, například i nejrůznější stránky a skupiny na Facebooku. Připomínám, že v roce 2021 na skupině Pavouci byl zveřejněn snímek sekáče *Leiobunum* sp. A z Moravy a následnou spoluprací specialistů a laického autora snímku byla zjištěna vcelku zajímavá populace tohoto druhu ve Vlkoši u Kyjova. K zajímavým projektům občanské vědy patří také iNaturalist. To je celosvětová platforma pro vkládání pozorování živočichů a rostlin, na které je možné postavit vlastní projekt a tuto platformu díky API propojit s libovolným webem. Platforma má vlastní aplikaci pro chytré telefony se systémem Android a iPhone, která je přeložena také do češtiny. Vyvíjí ji Kalifornská akademie věd a National Geographic Society. V září tohoto roku se v rozmezí dvou dnů v nálezné databázi iNaturalist objevily snímky samců sekáče *Dicranopalpus ramosus* ze dvou našich lokalit, a to z Prahy a Vyškova. Prvního z autorů, který snímek z Prahy (stejně jako všechny své ostatní příspěvky na iNaturalist) uvedl pod nickem „Opičák“ se nepodařilo dopátrat a tedy autora kontaktovat. Nicméně následně jím uvedenou lokalitu navštívila Klára Bezděčková a na zdi obklopující Valdštejskou zahradu opravdu našla, nafotila a pro sbírku Muzea Vysočiny Jihlava odebrala jeden exemplář samce. Ve druhém případě, kdy se jednalo o pozorování samce *D. ramosus* ve Vyškově, se podařilo rozkrýt nick autora – je jím druhý z autorů tohoto příspěvku. Před bohatou následnou komunikací a spoluprací se po prvním pozorování a provedené fotodokumentaci již nepodařilo (až do poloviny prosince, kdy vznikl tento příspěvek) nalézt a dokladovat další jedince.

Podrobné nálezné okolnosti a také shrnutí historie šíření tohoto expanzivního druhu v Evropě najdete v práci BEZDĚČKA & BEZDĚČKOVÁ (2024). Nálezy jednotlivých samců na dvou místech České republiky nemusí znamenat existenci lokálních populací, ovšem lze zcela oprávněně očekávat další nálezy tohoto expanzivního druhu u nás s jistotou toho, že *D. ramosus* se brzy stane součástí české opiliofauny. Spolupráce autorů tohoto příspěvku přinesla ještě jeden zajímavý faunistický údaj. Před rokem, konkrétně 3. listopadu 2023, totiž pozoroval a dokumentoval druhý z autorů tohoto příspěvku jednu samičku sekáče *Amilenus aurantiacus* (viz obr.), a to na stejné lokalitě jako v případě nálezu *D. ramosus*. Touto lokalitou je areál firmy Voestalpine Profilform s.r.o., na ulici Tovární ve Vyškově. Vyrábí se zde ocelové konstrukce a profily, přičemž většina materiálu pro výrobu se dováží z Rakouska (Judenburg) a Maďarska (Sopron). Nález byl uskutečněn na zdi haly, ve které je materiál přijímán. Je tedy velmi pravděpodobné, že došlo k transferu kamionovou dopravou. Jedná o zavlečeného jedince, a ačkoli je to samička, vzhledem k nevhodnosti tohoto biotopu nelze očekávat izolovanou populaci. Nicméně je to druhý doklad výskytu *A. aurantiacus* na našem území a krásné potvrzení významu občanské vědy.

Pavel Bezděčka & Martin Vašina

BEZDĚČKA P. & BEZDĚČKOVÁ K. 2024: První nálezy expanzivního sekáče *Dicranopalpus ramosus* (Arachnida: Opiliones) v České republice. *Acta rer. natur.* 30: 9–12.

Samička *Amileus aurantiacus* pozorovaná ve Vyškově (foto M. Vašina) / An *Amileus aurantiacus* female observed in Vyškov (photo M. Vašina)

Druhý nález sekáče *Leiobunum* sp. A

Nepůvodní, někdy udáván až jako invazní druh, je sekáč, který je označován jako *Leiobunum* sp. A. Tento sekáč, který byl poprvé v Evropě nalezen v roce 2004 v Nizozemsku se od té doby šíří zejména v západní části Evropy (Wijnhoven 2011). Jeho druhový status je stále nevyjasněn, a tak je pracovníě označován jako „*Leiobunum* sp. A“. V Česku byl poprvé nalezen v roce 2021 na zdech haly v průmyslovém objektu ve Vlkoši na jihu Moravy (BEZDĚČKA et al. 2021).

Druhý nález tohoto sekáče pochází z fasády budovy Správy CHKO Železné hory v Nasavrkách: Nasavrky, budova SCHKO Železné hory (49.8446028N, 15.8022664E), 25.10.2024, 1♂, leg., det. & coll. O. Machač.

Ondřej Machač

BEZDĚČKA P., BEZDĚČKOVÁ K., PĚNČA M. & BUDNIKOV N. (2021): First record of invasive harvestman *Leiobunum* sp. A (Arachnida: Opiliones) in the Czech Republic. *Acta rer. natur.* 26: 9–11.

HIŘMAN M. (2014): Alarmující invaze klepe na dveře – *Leiobunum* sp. Pavouk 37: 15-16 (in Czech).

WUJNHOFEN H. (2011): Notes on the biology of the unidentified invasive harvestman *Leiobunum* sp. (Arachnida: Opiliones). – *Arachnologische Mitteilungen* 41: 17–30.

Samec *Leiobunum* sp. A nalezený na fasádě v Nasavrkách (foto O. Machač)

Pavoučí vlákno

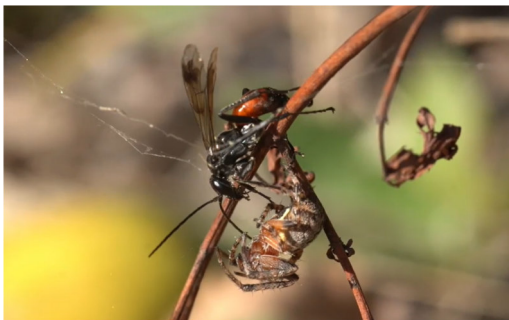
Psát o významu pavoučího vlákna pro pavouky by bylo příslovečným nošením dříví do lesa. Každopádně pavoučí vlákna jsou nejtenčím a zároveň nejpevnějším přírodním materiálem a jsou také mimořádně pružná. Mají tvarovou paměť a lépe vzdorují vodě než vlákno housenky bource morušového. Proto si novoguinejští domorodci vyráběli z hustých pavučin jakési klobouky proti dešti. Domorodí obyvatelé Polynésie používali velmi pevná vlákna pavouka rodu *Nephila* jako vlasec (PATOČKA 2007). Já bych rád zmínil jiné a méně známé využití pavoučího vlákna. Překvapivě se jedná hrabalky, které pavouky loví. Prvním příkladem je zástupce rodu *Dipogon*. Tyto černě zbarvené druhy nejčastěji zastihneme na kmeni stromu, kde využívají výletových otvorů brouků a puklin v kůře pro zakládání svých hnízd. K transportu materiálu pro zhotovení přepážek mezi jednotlivými buňkami, jsou samice vybaveny dvoudílným štětečkem brv na bázi čelistí. Jako spojovací materiál používají kromě pryskyřice také pavučinu. Dalším druhem je *Caliadurgus fasciatellus*. Tato hrabalka se specializuje na lov křížáků, které paralyzuje vpichem žihadla do ústní partie. Ochromeného pavouka zavěsí na vegetaci za jeho vlastní pavučinové vlákno, aby mohla vyhrabat noru, kam následně pavouka uloží. Tolik shrnutí literárních faktů (MACEK et al. 2010). Letos jsem měl poprvé možnost pozorovat (a zároveň natočit na video), jak tento akt probíhá. Hrabalku jsem zastihl při transportu pavouka do připravené nory. Po vyrušení se rozhodla pavouka opakovaně paralyzovat (tentokrát do zadečku) a přestěhovat do bezpečí. Ve výstupu na vegetaci ji paradoxně bránila pavučina jiného pavouka. Po krátkém úsilí konečně dosáhla cíle a začala předními končetinami stimulovat snovací bradavky pavouka. Přestože byl pavouk paralyzován, dosáhla hrabalka vypuštění vlákna, za které následně pavouka zavěsila.

Video si můžete stáhnout a prohlédnout na odkaze zde:
<https://www.uschovna.cz/zasilka/QXUY6IFDKW2LZFT2-C5Z>

Jan Erhart

MACEK J., STRAKA J., BOGUSCH P., DVOŘÁK L., BEZDĚČKA P. & TYRNER P. 2010: Blanokřídílí České republiky I. Academia, Praha, 524 pp.

PATOČKA J. (2007): Tajemství pavoučího vlákna. Vesmír 86 (6): 378–382.

Ukázka z videa (foto J. Erhart)

Rozhovor s Frantou Štáhlavským

Počátkem prosince oslavil jubileum náš kolega a kamarád z Přírodovědecké fakulty UK František Štáhlavský. Rozhodli jsme se tedy při této příležitosti ho vyzpovídat, a dozvědět se tak něco ze zákulisí jeho práce i osobního života.

Jako našeho „největšího štírkaře“ se nejde nejprve nezeptat, jak jsi se dostal ke štírkům, a co tě přimělo k jejich studiu?

Patřím do generace, u které podnítil zájem o pavoukovec profesor Buchar působící na katedře zoologie PŘF UK. A to, že jsem si vybral právě štírky, tak za to vlastně může náhoda. Když jsem na výše uvedené fakultě začal studovat, tak můj zájem směřoval spíš na plazy a obojživelníky. Náhodou jsem pak v časopisu, kde jsem hledal informace o herpetofauně Ústecka, narazil na kratičký článek Václava Ducháče o štírcích z Českého středohoří. Tento faunistický článek upozorňoval na fakt, že o štírcích je zejména v Čechách známo málo informací a odkazoval pro podrobnější údaje na diplomovou práci, která byla deponovaná právě u profesora Buchara. Když jsem si ji chtěl u něj půjčit, tak mi nabídl, že by na štírcích mohla být zajímavá diplomová práce. Díky tomuto impulzu jsem se na ně začal soustředit.

Na kterých místech jsi tedy štírky začal sbírat?

Nejdříve v oblasti Prahy a Břeclavska, kde se mi zejména v dutinách a pod kůrou stromů podařilo poměrně rychle najít několik druhů, které do té doby z České republiky nebyly známy. Díky pomoci Václava Ducháče jsme tyto jednotlivé nálezy publikovali. Tím jsem si ale o to víc uvědomil, že u nás v České republice, a i v okolních státech, je stále málo soubornějších faunistických prací, které by poskytovaly ucelenější pohled na diverzitu štírků. To motivovalo moje aktivity v terénu. A jelikož určovat některé skupiny štírků jen na základě morfoloogických znaků není vůbec jednoduché, tak jsem se se štírky postupně přesunul do laboratoře, kde jsem s pomocí Jiřího Krále (katedra genetiky a mikrobiologie PŘF UK) začal analyzovat jejich karyotypy.

Ale u karyotypů to určitě neskončilo. Jaké další metody ještě používáš?

Protože s karyotypy to není vždycky jednoduché, tak jsem štírky nakonec díky vstřícnému a trpělivému přístupu kolegů Karla Janka (UŽFG AV ČR) a Věry Opatové (katedra zoologie PŘF UK) začal i sekvenovat. S každým novým materiálem a různými metodami se neustále ukazuje, že štírci nejsou vůbec jednoduchou skupinou, ale zároveň mají velký potenciál zjistit u nich velmi zajímavé výsledky. Jsem rád, že mě náhoda zavedla právě k tomuto řádu pavoukovců a že mám možnost je posledních 25 let studovat.

Který druh štírka byl prvním, se kterým ses v přírodě setkal, pamatuješ si?

*Během svého studia jsem se snažil sbírat brouky různými metodami a na štírky jsem narážel často zejména během prosvět hrabanky. V té době jsem je ale ještě nesbíral, takže nejspíš šlo většinou o běžný druh *Neobisium carcinooides*, který je poměrně velký a nápadný.*

Tomu, resp. jeho druhovému komplexu se věnuješ i nyní. Ale máš mezi štírky své oblíbené (druhy, rody, čeledi...)?

*Já mám oblíbenou zejména čeleď Chernetidae. Ta zahrnuje druhy, které mají většinou dost jasné mezidruhové rozdíly, a tak se poměrně dobře určují. Navíc různé druhy obývají velmi různorodá stanoviště od půdního prostředí, přes dutiny až po kůru stromů. Takže pokud se vám podaří najít na lokalitě tato různá místa, máte velkou šanci, že i na malém prostoru naleznete větší počet druhů. U skupin vázaných jen na půdní prostředí (*Neobisiidae* a *Chthoniidae*) je to mnohem větší náhoda a počet nalezených druhů záleží hlavně na množství proseté hrabanky. Navíc jejich určování je mnohem složitější.*

Toto jsou přeci jen relativně dostupné skupiny. Jsou nějaké skupiny štírků, které bys chtěl v budoucnu studovat, a ještě jsi neměl tu příležitost?

V rámci posledních 25 let jsem měl možnost poměrně intenzivně sbírat skoro po celé Evropě, a i mimo ni. Takže za ta léta jsem do sbírky získal širokou plejádu různorodých skupin. Na tomto místě bych chtěl také navíc moc poděkovat i všem kolegům, kteří sbírku štírků také doplňují o zajímavý a cenný materiál z jejich cest. Pevně doufám, že v tom budou i nadále pokračovat 😊. Takže v této chvíli nemám zacíleno na žádné neobvyklé a nedostupné štírky. Naopak bych se chtěl více soustředit na běžnější skupiny a co nejpodrobněji analyzovat mechanismy, které mohou za jejich velkou diverzitu a současně rozšíření.

V poslední době se věnuješ vedle štírků i jiným pavoukvcům, ale předpokládám, že štírci jsou stále tvá srdcovka a hlavní skupina?

Je to přesně tak. Zejména na začátku svého studia štírků jsem pociťoval velký nedostatek v tom, že jsem se nemohl příliš opřít o pomoc kolegů s podobným zájmem. „Štírkařů“ bylo prostě málo, nikdo štírky nesbíral živé (což je důležité pro cytogenetickou analýzu) a s některými druhovými komplexy si nikdo nevěděl moc rady (to vlastně trvá dodnes). Podstatnou část mého studia tudíž představoval sběr materiálu v terénu a determinace a pak i následné analýzy a příprava článků. Se štírky jsem prostě strávil všechn svůj čas, a díky nim mám možnost být nyní součástí vědecké komunity. Štírci tak rozhodně jsou a určitě budou představovat můj srdeční skupinu.

Na kterých dalších skupinách ještě pracuješ?

V poslední době se intenzivně věnuji zejména štírům, u kterých mi spolupráce s Františkem Kovaříkem umožnila využívat jeho rozsáhlé taxonomické znalosti a snadněji dostupný materiál od ostatních kolegů. Věrka Opatová nám pak pomáhá s fylogenetickou rekonstrukcí, a tak mám u štírů víc času soustředit se na podrobnější cytogenetické analýzy. Díky tomu získáváme rychleji přesnější obrázky o úloze karyotypové diferenciaci při speciaci tohoto řádu. Rozdíl v efektivitě fungující spolupráce je mimo jiné vidět i v tom, že doposud jsme publikovali údaje o karyotypech více než 170 druhů štírů, ale u štírků to bylo zatím jen u necelých 60.

V rámci tvých výzkumů také často cestuješ. Kde se ti nejvíc líbilo?

Rád jezdím sbírat do Alp a na Balkánský poloostrov. To jsou místa, která jsou poměrně blízko a kde stále můžete najít nové druhy.

A zároveň bývají uváděné jako jedny z biodiverzitačních hotspotů. Dá se říct, ve kterých zemích je fauna štírků nejrozmanitější?

Stejně jako jiné skupiny členovců je i u štírků víc druhů spíš v teplejších oblastech a na místech, kde jsou rozmanité přírodní podmínky. To splňují třeba Španělsko (přes 280 druhů) a Itálie (přes 270 druhů). Oba státy mají také ve své fauně řadu endemických druhů z ostrovů, jeskyní anebo z Pyrenejí a Alp. Navíc v obou státech působily dlouhodobě velmi aktivní taxonomové, kteří se na štírky soustředili. V tomto směru je pak na světě hodně znát nerovnoměrná prozkoumanost a odlišný počet specialistů na tento řád.

Jak konkrétně se projevuje činnost specialistů na štírky?

Ještě před patnácti lety byl celkový počet druhů v Evropě 760, zatímco například ve výrazně větší Africe jen 560 a v celé Asii dokonce jen okolo 470. V posledních dobách ale můžeme sledovat mnohem intenzivnější studium štírků prakticky na všech kontinentech. A tak za posledních patnáct let bylo po celém světě popsáno téměř tisíc nových druhů a celkový aktuální počet známých druhů štírků je 4274.

A co u nás, jak je na tom fauna štírků s porovnáním s okolními zeměmi?

Z území České republiky je publikován výskyt 39 druhů štírků. Tento počet je v porovnání s okolními státy nicméně stále poměrně nízký. Všechny okolní státy totiž mají počet druhů přes 50 (Rakousko dokonce přes 70).

Tak to ještě máme co dohánět. Nakolik je vlastně naše země prosbíráná?

Jak už jsem se zmínil, tak u štírků je znatelný efekt různé intenzity prozkoumanosti. To je výrazné i v České republice, kdy v žádné z pohraničních oblastí (s výjimkou Jižní Moravy) se zatím nikdy nerealizoval podrobnější faunistický výzkum. Zde je samozřejmě velká pravděpodobnost, že by k nám mohly zasahovat některé západoevropské anebo karpatské druhy známé právě z okolních zemí.

Kolik ještě očekáváš druhů, které by se mohly vyskytovat i u nás, ale zatím nebyly zjištěny?

*Dá se předpokládat, že se u nás podaří nalézt některé kryptické druhy (např. *Lamprochernes abditus* či *Dactylochelifer latreillii*). To ale bude vyžadovat intenzivní sekvenování materiálu. No, a samozřejmě se dají očekávat ještě i některé specializované druhy. Zrovna v současné chvíli připravujeme článek s kolegy Pavlem Moravcem, Petrem Veselým a Vlastíkem Růžičkou o novém druhu pro ČR z hlubších vrstev půdy. Takže jsem si jistý, že číslo 40 brzy překonáme.*

Zabýváš se také různými molekulárními metodami, taxonomií, fylogenetickou. Máš raději práci v terénu nebo v laboratoři/u počítače?

Během začátku mého studia jsem měl mnohem oblíbenější sběr materiálu. Bylo to vždy spojeno s poznáváním nových zemí a získáním nového materiálu, a to mě moc bavilo. V současnosti mám ale všechny části výzkumu rád asi stejně. Mám radost, když se nasbíraný materiál podaří v laboratoři analyzovat tak, jak se původně zamýšlelo, a když výsledky umožní získat nějaký obecnější pohled na evoluci a diverzitu mnou studovaných skupin.

Učíš na přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy, jaký je současný zájem studentů o studium pavoukoců a kolik jich v současné době vedeš?

Myslím si, že pavoukocvi jsou u studentů oblíbení. To se mimo jiné odráží i v tom, že posledních pár let se naše přednáška Arachnologie, kterou jsme po profesorovi Bucharovi na katedře zoologie převzali spolu s Věrou Opatovou a Petrem Dolejšem, každý rok zcela zaplní. Nicméně je znát, že hlavní zájem směřuje hlavně na pavouky. Bohužel se mi v poslední době nepodařilo na menší řády pavoukoců najít žádné nové studenty, a tak v současné chvíli u mě sekáče studuje jen Matyáš Hírman a štíry Markéta Byronová a Hassan Sh Abdirahman Elmi ze Somalilandu.

A na závěr z jiného soudku, co tě kromě vědy naplňuje, u čeho relaxuješ, máš nějaké další koníčky?

Jako většina mých kolegů mám to štěstí, že moje zaměstnání je zároveň i mým koníčkem. Takže se i v rámci mých terénních sběrů uspokojuje moje záliba v cestování. A naopak při mých rodinných dovolených neodolám a snažím se získat nějaký zajímavý materiál. To jsem dřív doplňoval o jízdu na horském kole. Na což ale v poslední době bohužel není moc času. Odřevání od vědeckých a pedagogických povinností mi v současnosti plně poskytují moje tři děti...

Děkuji, Franto, za rozhovor a za všechny Ti přeji mnoho úspěchů se štírkou a krásných chvil strávených s těmi nejbližšími!

Ondřej Machač

Ohlédnutí za 35. Evropským arachnologickým kongresem v Rennes

Po loňském urugvajském dějství hlavního cyklu mezinárodních arachnologických konferencí vedly letos kroky řady nejen evropských odborníků na pavoukocve do bretaňského Rennes na 35. ročník Evropského arachnologického kongresu (35th European Congress of Arachnology). Československá delegace, která se v porovnání s jinými národy stala s počtem 26 přítomných 3. největší (po francouzských hostitelích a Němcích), se na konferenci vypravila paralelně letecky, autobusovou dopravou nebo vysokorychlostní dráhou TGV z Paříže, pro převoz největší její části (pro Věru Opatovou, Ondřeje Machače, Helenu Rothovou, Viktora Štěpánka a Ondřeje Vaňka se stal výtečným řidičem František Štáhlavský) byl však z vozového parku Přírodovědecké fakulty UK vypraven zvláštní automobil, jehož využití umožnilo konat při cestě Německem, Lucemburskem a Francií pravidelné zastávky pro sběr vzorků hrabankových štírků. Výprava vyrazila vzhledem k délce trasy o den dříve a strávila deštivou noc v příjemném lucemburském kempu.

Po prvním odpoledním sympoziu o genomice pavoukoců a krátké uvítací akci v neděli 25. srpna měli v pondělí dopoledne zúčastnění možnost vyslechnout první plenární etologickou prezentaci o antipredačních strategiích pavoukoců, za jejíž přednes nesklidil zasloužený potlesk nikdo jiný než Stano Pekár. V těch následujících úsecích o ekofyziologii a chování pavouků se před promítacím plátnem vystřídala řada přednášejících, mezi nimiž vynikl například Ondřej Michálek se svou prací o chemickém složení jedu dvou potravně specializovaných druhů pavouků (*Lampona* sp. a *Ammoxenus cephalodes*) a Lenka Sentenská polemizující o zajímavých okolnostech sexuálního kanibalismu u snovačky hnědé (*Latrodectus geometricus*). Večerní blok organizátoři vyhradili pro poster session. Mezi českými příspěvateli byli přítomni Petr Dolejš, coby zástupce české skupiny studující detailně arachnofaunu šumavského NP a CHKO, Tomáš Hamřík a Ondřej Košulič s posterem sledujícím ekologii pavouků v doubravách, Jana Niedobová s příspěvkem k poznání problematiky přezimování pavouků v kulturní krajině, Věra Opatová a František Štáhlavský pojednávající o integrativní taxonomii karpatských štírků rodu *Neobisium*, Jan Raška, který představil pavouky jako potenciální biokontrolní organismy v boji proti fytofágním ploščicím, Helena Rothová uvádějící její připravovaný výzkum blanokřídlých parazitoidů pavouků, Viktor Štěpánek a Milan Řezáč s výzkumem efektu pastvy velkých herbivorů v českých doubravách na společenstva pavouků. Mezi postery byly také dva prezentující výzkum členovců nehlubokých podzemních prostor – jeden připravený autorským kolektivem Milana Řezáče a jeden monoautorský poster Ondřeje Vaňka.

Následující den začal přednáškou Rainera Foelixe o neprobádaných zákoutích pavoučí biologie a ve dvou po sobě jdoucích blocích s paralelními sekcemi ekologie a zoologie se poté z českých autorů vystřídali Tomáš Hamřík s pojednáním o ekologii pavouků lužních lesů a Ludmila Černecká s přednáškou o potravní ekologii pavouků v kontextu komplikovanějších trofických souvislostí. Závěrem dne bylo sympozium o pavoucích v zemědělství, kde mezi prezentujícími odborníky nechyběl ani Ondřej Košulič a Radek Michalko, a poté opět poster session. Středeční den z většiny tradičně vyplnila nezapomenutelná exkurze do věhlasného opatství na ostrově Mont-Saint-Michel a na přilehlá záplavová území a slaniska, o večerní zábavu pak bylo postaráno v rámci „Peace Party“, o jejíž organizaci se jako obvykle zasloužil především Jurij M. Marusik. Čtvrteční program se svou plenární přednáškou o ostrovní biogeografii pavouků v Oceánii započala Rosemary Gillespie a v blocích věnovaných biogeografii, ochraně, ekologii a systematice pavouků nás svými tématy provedla například Věra Opatová (biogeografie rodu *Amblyocarenum* v západním Středomoří) a Jan Korba (taxonomie rodu *Ischnocolus*). Vítaný večerní program spojený s večeří a taneční zábavou sloužil řadě

zúčastněných coby hlavní příležitost k loučení, neboť pátek představoval poslední den kongresu. Na programu byl kromě úvodní přednášky věnované taxonomii jihoamerických sklípkanů čeledi Dipluridae od Christine Rollard a symposia věnovaného publikačním možnostem v arachnologii také systematický blok přednášek vedený Věrou Opatovou a hromadné zasedání k vedení European Society of Arachnology. Samotným závěrem konference pak bylo předávání cen studentům s nejlepšími přednáškami a posterovými prezentacemi. Speciální cenu si pak pro výhru ve fotografické soutěži odnesl i Tomáš Hamřík.

Konference po všech stránkách předčila očekávání řady studentů i akademiků, kteří jí navštívili, a nyní, několik měsíců po návratu do domoviny, se stále plní dojemů těšící na 36. Evropský arachnologický kongres, jenž nás příští rok zavede do chorvatského Zadaru.

Ondřej Vaněk

Česko-slovenská výprava na Evropském arachnologickém kongresu v Rennes (foto O. Michálek)

(Nejen) arachnologické exkurze pro veřejnost v roce 2024

Členové ČASu participují na komentovaných vycházkách do přírody pro veřejnost, které organizují další subjekty (např. Česká společnost entomologická – ČSE, Biologický kroužek (nejen) pro středoškoláky, Národní muzeum – bližší viz stránky ČASu). Nejvíce se tyto akce týkají Prahy a jejího nejbližšího okolí. Již od loňského roku se na spoluvedení např. s ČSE podíleli Helena Rothová a Petr Dolejš. Letos se takové exkurze uskutečnily 18. května do Prokopského údolí (organizovalo Národní muzeum), 29. května do Divoké Šárky (v rámci Biologického kroužku), 10. srpna na Homolku a do Chuchelského háje (**obr. 1**), 7. září do Roztockého háje [exkurze k Modřanským tůním původně plánovaná na 14. září byla kvůli povodním zrušena; všechny tři byly plánované ČSE] a 9. října podél meandrů Rokytky (v rámci Biologického kroužku, **obr. 2**). ČSE ovšem neorganizuje exkurze jen na území hlavního města, ale i na dalších místech republiky. Vyzýváme tedy tímto mimopražské kolegy, které baví práce s lidmi a průvodcování, zda by se do tohoto způsobu popularizace pavoukovic také nechtěli zapojit.

Petr Dolejš

Obr. 1: Začátek exkurze na Homolku (foto Š. Zeman)

Obr. 2: Demonstrace pavouků u Kejřova mlýna (foto C. Korittová)

121. arachnologický seminář v Pardubicích

Malebné prostředí Východočeského muzea v Pardubicích se letos stalo dějištěm 121. arachnologického semináře, který připadl na sobotu 14. prosince. Přednáškový sál od samého začátku vibroval příjemnou atmosférou, a bylo jasné, že nás čeká mimořádně vydařená akce. O to se zasloužili nejen organizátoři a přednášející, ale i ostatní účastníci, kteří do prostoru vnesli nadšení a přátelského ducha. Dopolední program zahájila poutavá přednáška o historii České arachnologické společnosti (ČAS). Obohacená množstvím historických snímků, přinesla zajímavé informace a postřehy i těm, kteří se s ČAS teprve seznamují. Bylo fascinující sledovat vývoj této společnosti, od prvních českých arachnologů až po současnost. Na téma současného stavu navázala další přednáška, která shrnula letošní aktivity České arachnologické společnosti. Po dopoledním bloku jsme se přesunuli do útulné restaurace Tenisový klub. S hlavami plnými nových poznatků jsme si zde mohli vychutnat výborné jídlo a během oběda živě debatovat s ostatními členy. Ani odpolední program nezklamal, ba naopak. Přednášky nás zavedly do fascinujících oblastí, jako je myrmekofágie u slíďáků, hledání jehly v kupce sena či exkurze na Pouzdřany, která přinesla nečekané objevy. Jedna z přednášek se zaměřila na práci s nálezovými daty, přičemž nováčkům velmi pomohly názorné praktické ukázky. Poslední přednáška skončila krátce před 16. hodinou, ale seminář tím zdaleka neskončil. Následoval čas na neformální debaty o zážitcích z celého dne, plánech do budoucna, či na sdílení osobních zkušeností. Co mě potěšilo nejvíc, byla vřelost a otevřenost ostatních účastníků – i jako relativní nováček jsem se cítil mezi nimi velmi pohodlně.

Celý seminář jsem si opravdu užil a už teď se nemůžu dočkat dalšího ročníku.

Filip Solar

Skupinová fotografie účastníků pardubického semináře (foto O. Zimmermann)

Noví členové ČAS

Tomáš Janeček, Jan Kopal, Martina Kuchaříková, Ladislav Machala, Vlastimil Mrňák, Erika Skříšovská, Filip Solar a Adéla Šimečková.

ČAS má nyní 123 členů.

Vítejte!

Kolegové, kteří letos ukončili studium

Tomáš Hamřík (*MendelU*, školitel: O. Košulič, oponenti: M. Řezáč, L. Čížek, I. H. Tuf)
Pavel Just (*PřF UK*, školitel: F. Štáhlavský & V. Opatová, oponenti: M. Řezáč & R. Symonová)
Jan Kopal (*PřF UK*, školitel: P. Dolejš, oponent: J. Raška)
Jan Lukovský (*PřF UK*, školitel: V. Opatová, oponent: V. Hula)
Filip Solar (*ČZU*, školitel: S. Korenko, oponentka: J. Niedobová)

Gratulujeme!

BIBLIOGRAFIE

Česká bibliografie

Pavouci

- BAKEŠOVÁ H. 2024: *Morfologická studie stavby těla pavouků čeledi Paratropidae (Mygalomorphae, Araneae)*. Morphological study of the body structure of spiders of the family Paratropidae (Mygalomorphae, Araneae). MSc. thesis, Jan Evangelista Purkyně University, Ústí nad Labem, ?? pp. (in Czech, English abstract)
- BALÁŠOVÁ K. 2024: *Porovnání diversity pavouků (Araneae) mezi hospodářským a chráněným porostem na území soutoku řek Dyje a Moravy (Comparison of spider (Araneae) diversity between commercial and unmanaged stands in the area of the confluence of the Dyje and Morava rivers)*. MSc. thesis, Mendel University, Brno, 65 pp. (in Czech, English abstract)
- HAMŘÍK T. 2024: *Local and Landscape Factors Affecting the Biodiversity of Spiders in Temperate Deciduous Forest and Forest-steppe Ecosystems*. Ph.D. thesis, Mendel University, Brno, 176 pp.
- HAMŘÍK T., GALLÉ R. & KOŠULIČ O. 2024: Ecologically sustainable retention forestry supports spider biodiversity in the Lower Morava UNESCO Biosphere Reserve. *Insect. Conserv. Divers.* **17** (6): 1001–1015. DOI: 10.1111/icad.12765
- HAVLÍKOVÁ K. 2024: *Ekologie a šíření slíďáka tatarského Lycosa singoriensis (Laxmann) (Ecology and distribution of the wolf spider Lycosa singoriensis (Laxmann))*. BSc. thesis, Czech University of Life Science, Prague, 58 pp. (in Czech, English summary)
- HUBER B. A., MENG G., KRÁL J., ÁVILA HERRERA I. M. & CARVALHO L. S. 2024: Diamonds in the rough: *Ibotyporanga* (Araneae, Pholcidae) spiders in semi-arid Neotropical environments. *Eur. J. Taxon.* **963**: 1–169. DOI: 10.5852/ejt.2024.963.2687
- JUST P. 2024: *Syntéza taxonomických metod pro výzkum diversity pavoukoců. Assessing diversity of arachnids: synthesis of taxonomical methods*. Ph.D. thesis, Charles University, Prague, 178 pp.
- KADLECOVÁ K. 2024: *Optimalizace chovu sklípka Nhandu chromatus Schmidt (Growth optimization of the spider Nhandu chromatus Schmidt)*. MSc. thesis, Czech University of Life Science, Prague, 45 + 4 pp. (in Czech, English summary)
- KOPAL J. 2024: *Batesovské mimikry u skákavek (Araneae: Salticidae). Batesian mimicry in jumping spiders (Araneae: Salticidae)*. BSc. thesis, Charles University, Prague, 34 pp. (in Czech, English abstract)
- KREJČÍ T., BRYJA V. & DOLANSKÝ J. 2023: Pavouci havranického vřesoviště. Spiders of the Havraníky heathland. *Thayensia (Znojmo)* **20**: 21–50 (in Czech, English abstract and summary).

LUKOVSKÝ J. 2024: *Diversity Research of Arachnids in African biodiversity Hotspots. Výzkum diverzity pavoukocvů v afrických biodiverzitních hotpotech*. BSc. thesis, Charles University, Prague, 40 pp.

KHUM W., KOŠULIČ O. & MICHALKO R. 2024: Trait diversity and spider community composition are associated with lower herbivory in young forest plantations. *Biol. Control* **200** (105666): 1–8. DOI: 10.1016/j.biocontrol.2024.105666

KRIŠTOFOVIČOVÁ A. 2024: *Pavouci přírodní památky Petrské údolí (Spiders of the Nature Reserve Petrské údolí)*. BSc. thesis, University of West Bohemia, Plzeň, 52 + 16 pp. (in Czech, English summary)

KUBEČKOVÁ J. 2024: Chov sklípkanů (Mygalomorphae) v zoologických zahradách (Breeding of mygalomorphs (Mygalomorphae) in zoos). BSc. thesis, University of South Bohemia in České Budějovice, 56 pp. (in Czech, English abstract)

MICHÁLEK O., KING G. F. & PEKÁR S. 2024: Prey specificity of predatory venoms. *Biol. Rev.* **99** (6): 2253–2273. DOI: 10.1111/brv.13120

MICHALKO R., BIRKHOFER K., TRAUOGOTT M. & JONSSON M. 2024: Negative intraguild interactions drive niche variation in arthropod predators. *Entomol. Gen.* **44** (3): 525–534. DOI: 10.1127/entomologia/2024/2282

MICHALKO R., PURCHART L. & KOŠULIČ P. in press: Landscape and local factors drive pesticide distribution in perennial agroecosystems. *J. Appl. Ecol.* **61** (12): 3066–3078. DOI: 10.1111/1365-2664.14808

MICHALKO R., SONGSANGCHOTE C., SAKSONGMUANG V., WONGPROM P., TRISURAT Y. & O KOŠULIČ 2024: Transformation of dry dipterocarp to dry evergreen forests alters food webs of web-building spiders and their prey. *J. Insect Conserv.* **28**: 1363–1373. DOI: 10.1007/s10841-024-00634-8

NĚMEČKOVÁ A. 2023: *Arachnofauna přírodní rezervace Přimda (Arachnofauna of the Nature Reserve Přimda)*. BSc. thesis, University of West Bohemia, Plzeň, 47 + 7 pp. (in Czech, English summary)

ORTIZ D., PEKÁR S. & DIANAT M. 2024: A consequential one-night stand: Episodic historical hybridization leads to mitochondrial takeover in sympatric desert ant-eating spiders. *Mol. Phylogenet. Evol.* **199** (108167): 1–13. DOI: 10.1016/j.ympev.2024.108167

PAPOUŠKOVÁ K. 2024: *Chov sklípkanů v zájmových chovech České republiky (Tarantulas as pets in the Czech Republic)*. BSc. thesis, Palacký University Olomouc, 31 + 12 pp. (in Czech, English abstract)

PEKÁR S. 2024: Datasets of traits of zodariid spiders (Araneae: Zodariidae). *Sci Data* **11** (862): 1–9. DOI: 10.1038/s41597-024-03730-1

PEKÁR S., EXNEROVÁ A., HOTOVÁ SVÁDOVÁ K. & RAŠKA J. 2024: Perception and predation of ladybird spiders and other red-and-black arthropods by three predators. *Behav. Ecol.* **35** (6): 1–11. DOI: 10.1093/beheco/arae087

PEKÁR S. & MICHÁLEK O. 2024: Predační chování pavouků. In Špinka M., Havlíček J., Štolhoferová I. & Frynta D. (eds), *Etologie: Mechanismy, ontogeneze, funkce a evoluce chování živočichů*. Academia, Praha, pp. 382–395 (in Czech).

PODESTÁTOVÁ B. 2024: *Pavouci přírodní rezervace Diana (Spiders of the Nature Reserve Diana)*. MSc. thesis, University of West Bohemia, Plzeň, 50 + 3 pp. (in Czech, English summary)

ŘEZÁČ M. & ČERNECKÁ L. 2024: Letci bez křídel aneb Hedvábí ve službách aeronautiky 1 (Wingless aviators. Silk in the service of aeronautics 1). *Živa* **72** (5): 287–289 (in Czech, English summary)

ŘEZÁČ M. & ČERNECKÁ L. 2024: Letci bez křídel aneb Hedvábí ve službách aeronautiky 2 (Wingless aviators. Silk in the service of aeronautics 2). *Živa* **72** (6): 331–333 (in Czech, English summary)

SCHILD M. 2024: *Agresivní mimikry mravčičků rodu Zodarion (Aggressive mimicry of Zodarion spiders)*. BSc. thesis, Masaryk University, Brno, 46 pp. (in Czech, English abstract)

SHAFIIE S. & PEKÁR S. 2024. First record of *Zodarion* from the spinibarbe group in Spain (Araneae: Zodariidae). *Serket* **20** (3): 275–280.

SKRBKOVÁ K. 2024: *Ekologie a ochrana lovců rodu Dolomedes (Araneae, Pisauridae) v Evropě (Ecology and conservation of raft spiders of genus Dolomedes (Araneae, Pisauridae) in Europe)*. BSc. thesis, Czech University of Life Science, Prague, 42 pp. (in Czech, English summary)

ŠIMEČKOVÁ A. 2024: *Vliv ošetření neonikotinoidy na funkční odpověď arboreálních pavouků rodu Philodromus (Araneae, Philodromidae) (Effect of neonicotinoid treatment on the functional response of arboreal spiders of the genus Philodromus (Araneae, Philodromidae))*. MSc. thesis, Czech University of Life Science, Prague, 53 pp. (in Czech, English summary)

SOLAR F. 2024: *Efekt ošetření neonikotinoidem na funkční odpověď pavouka Anyphaena accentuata (Walckenaer, 1802) (Effect of neonicotinoid treatment on the functional response of the spider Anyphaena accentuata (Walckenaer, 1802))*. MSc. thesis, Czech University of Life Science, Prague, 85 pp. (in Czech, English summary)

TŮMA M. 2024: *Trofická nika pavouků čeledi Eresidae z Negevské pouště (Trophic niche of eresid spiders from the Negev desert)*. MSc. thesis, Masaryk University, Brno, 63 pp. (in Czech, English abstract)

WALTER J. & HRADSKÁ I. 2024: Bezobratlí Přírodní rezervace Diana [Invertebrates of the Diana Nature Reserve]. *Český les* **23**: 73–75 (in Czech)

WALTER J., HRADSKÁ I., VODIČKA S., PODESTÁTOVÁ B. & VAŇKOVÁ N. 2024: Vybrané skupiny bezobratlých přírodní rezervace Diana v Českém lese. Selected groups of invertebrates of the Diana Nature Reserve in Český les. *Erica* **31**: 57–79 (in Czech, English abstract)

WOLFF J. O., ASHLEY L. J., SCHMITT C., HEU C., DENKOVA D., JANI M., ŘEŽÁČOVÁ V., BLAMIRE S. J., GORB S. N., GARB J., GOODACRE S. L. & ŘEŽÁČ M. 2024 From fibres to adhesives: evolution of spider capture threads from web anchors by radical changes in silk gland function. *J. R. Soc. Interface* **21** (20240123): 1–13. DOI: 10.1098/rsif.2024.0123

Štíři

FRYNTA D. & ŠTOLHOFEROVÁ I. 2024: Se štírem na štíru [With a scorpion at odds]. *Vesmír* **103** (11): 606–610 (in Czech).

KOVAŘÍK F., ELMH H. S. A. & ŠTÁHLAVSKÝ F. 2024: Scorpions of the Horn of Africa (Arachnida: Scorpiones). Part XXXIII. Three new species of *Gint* from Ethiopia and Somaliland (Buthidae). *Euscorpius* **392**: 1–25.

KOVAŘÍK F., ŠTÁHLAVSKÝ F. & GOVOROV V. 2024: *Uroplectes ebogo* sp. n. (Scorpiones: Buthidae) from Cameroon. *Euscorpius* **397**: 1–13.

KOVAŘÍK F., ŠTÁHLAVSKÝ F. & STOCKMANN M. 2024: *Scorpiops tangae* sp. n. (Scorpiones: Scorpiopidae) from Laos. *Euscorpius* **399**: 1–15.

KOVAŘÍK F., STOCKMANN M., ŠTÁHLAVSKÝ F. & YONG S. 2024: *Tityopsis rolandoi* sp. n. (Scorpiones: Buthidae) from Cuba. *Euscorpius* **400**: 1–15.

TANG V., OUYANG K., LIU Z. & ŠTÁHLAVSKÝ F. 2024: Three new species of genus *Scorpiops* Peters, 1861 from Tibet, China (Scorpiones: Scorpiopidae), with implications for the diagnostic values of qualitative characters. *Euscorpius* **394**: 1–40.

Roztoči

BARTÁKOVÁ T. 2024: *Endosymbiotické bakterie asociované se skladištním roztočem Tyrophagus putrescentiae (Endosymbiotic bacteria associated to stored product mite Tyrophagus putrescentiae)*. MSc. thesis, Czech University of Life Science, Prague, 35 + 2 pp. (in Czech, English summary)

TŘEŠNÁKOVÁ E. 2024: *Endosymbiotické bakterie asociované se skladištním roztočem Tyrophagus putrescentiae (Endosymbiotic bacteria associated to stored product mite Tyrophagus putrescentiae)*. MSc. thesis, Czech University of Life Science, Prague, 7 + 46 pp. (in Czech, English summary)

Nové knihy

DIPPENNAAR-SCHOEMAN S. A. 2024: *Field Guide to the Spiders of South Africa*. Penguin Random House South Africa, 400 pp.

NELSON X. 2024: *The Lives of Spiders A Natural History of the World's Spiders*. Princeton University Press, 288 pp.

NENTWIG W., ANSORG J., CUSCHING P., KRANZ-BALTENSPERGER Y. & KROPF C. 2024: *Hausspinnen weltweit*. Springer Berlin, Heidelberg, XIV + 231 pp. ISBN: 978-3662688496

O'HANLON J. 2024: *Eight-Legged Wonders The Surprising Lives of Spiders*. Grystone Books, 290 pp.

PEKÁR S. & BRABEC M. 2024: *Moderní analýza biologických dat 4. Analýza času do události a další metody v prostředí R*. Masarykova univerzita, Brno, 260 pp. ISBN: 978-8028003661 (in Czech)

POLLARD S. D. 2024: *The Little Book of Spiders*. Princeton University Press, 160 pp.

RAMCKE I. M. 2024: *WAS IST WAS, Spinnen: Akrobaten auf acht Beinen*. Tessloff, Nürnberg, 48 pp. ISBN: 978-3788677060

RASCHMANOVÁ N. & KOVÁČ Ľ. 2024: *Ekológia pôdných živočíchov*. Prírodovedecká fakulta UPJŠ, 99 pp. ISBN 978-8057403647 (in Slovak)

ŠPINKA M., HAVLÍČEK J., ŠTOLHOFOVÁ I. & FRYNTA D. (eds) 2024: *Etologie: Mechanismy, ontogeneze, funkce a evoluce chování živočichů*. Academia, Praha, 668 pp. ISBN: 978-8020035561 (in Czech)

Pokyny pro autory

Psaní textu

- **publikování:** zveřejnění článku ve zpravodaji *Pavouk* je považováno za jeho publikování; plánujete-li svůj příspěvek publikovat ještě v jiném (např. zahraničním) časopise, dodržujte následující pravidla:
  - buď zprávu pošlete do *Pavouka* až po řádném publikování v jiném časopise
  - nebo zprávu v *Pavoukovi* nedoplňujte obrázky ani anglickým překladem
- **odstavce:** odděluje jedním stisknutím klávesy Enter (nikoliv několika úhozy mezerníku)
- **latinské jméno rodu a druhu:** pište *kurzívou*
- **datum:** 13.–27.10.2020 (s pomlčkou a bez mezer)
- **jméno autora příspěvku:** *kurzívou* a zarovnaní vpravo (nikoliv pomocí několika úhozů mezerníku nebo tabulátoru)
- **odkaz na obrázek:** (obr. 1)
  - je-li součástí textu jen jeden obrázek, odkaz být nemusí
- **popis obrázku: Obr. 1:** Co obrázek ukazuje (foto J. Příjmení)
  - je-li součástí textu jen jeden obrázek, číslo být nemusí
- **použití přejatého obrázku:** pouze se souhlasem původního autora nebo vydavatelství
- **anglický abstrakt:** povinný u taxonomických faunistických příspěvků významem přesahujících hranice ČR, u ostatních velmi žádoucí
  - vložit pod český nadpis
  - psát celý *kurzívou*, překlad názvu článku navíc **tučně**, latinská jména druhů normálním písmem

Citování

- **autor popisu taxonu:** Příjmení, rok
- **citace v textu:** PŘÍJMENÍ *et al.* rok (příjmení KAPITÁLKAMI, nikoliv VERZÁLKAMI)
- **citace článku:** PŘÍJMENÍ K. J. rok: Název článku. *Jm. čas. zkr. ročník* (číslo): od–do.
  - je-li název dvojjazyčně, použijte jen český ekvivalent
  - nepište podtituly časopisů (např. *Arachnology Letters*, *Zpravodaj ČAS* atp.)
  - DOI neuvádějte
- **citace knihy:** PŘÍJMENÍ K. J. & PŘÍJMENÍ K. J. rok: *Název knihy*. Vydavatel, město, počet stran pp.
- **citace internetových stránek:** do textu pomocí *, ** atd. a pod text rovnou odkaz

Běžík skvostný, dříve vzácný teplomilný druh, nyní již poměrně běžný i ve středních polohách, někdy jich můžete potkat na jednom květu i více (foto J. Erhart)

PAVOUK – Zpravodaj České arachnologické společnosti, číslo 57

Vydává: Česká arachnologická společnost, z. s.

Redakce: Ondřej Machač, Petr Dolejš, Jan Erhart

Adresa redakce: Bratrská 10, 750 02 Přerov

E-mail: machac.ondra@seznam.cz

ISSN: 1804-7254

Zpracováno v programu: Microsoft Word

Titulní strana:

Nepůvodní sekáč *Leiobunum* sp. A, druhý nález pro ČR (foto O. Machač)

Toto číslo vyšlo 24.12.2024